

וְחֻכְמִים אֹמְרִים לֹא כְדָבְרִי זֶה וְלֹא כְדָבְרִי זֶה, ואף קודם עדות הגרדיים סברו חכמים שהשיעור הוא בשלשה לוגין, אך הלל ושמואי לא קיבלו את דבריהם עד שהעידו הגרדיים כמותם (מלאכת שלמה עדויות שם בשם הר"ש סירילאו), וראה לקמן ביאור נוסף.

שְׁשֻׁלְשָׁה לֹגִין מִים שְׂאוּבִין פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ, שזהו שיעור חשוב, משום שהוא השיעור הקטן ביותר לנסכי קרבנות ציבור (ראב"ד שם), או משום שזהו השיעור הראוי לרחיצת אדם (תוס' ב"ב סו, ב ד"ה מכלל).

יְקַיְמוּ חֻכְמִים אֶת דְּבָרֵיהֶם של הגרדיים, וגם הלל ושמואי חזרו בהם מחמת עדותם (מלאכת שלמה עדויות א, ד בשם הר"ש סירילאו בביאור המשנה שם). ויש שנראה מדבריו, שהלל ושמואי לא חזרו בהם, וחכמים דחו את דעת הלל ושמואי מפני עדות הגרדיים (משמעות הרמב"ם בביאור המשנה שם). ■ וכך נפסק להלכה כחכמים, וכעדות הגרדיים (שו"ע י"ד רא, טו), ואם כל המקוה ממים שאובים, פסול מהתורה (רמ"א שם, א).

שְׂמַאי אֹמֵר כָּל הַנְּשִׂים דִּינָן שְׁעָתָן, הקדמה: אשה נטמאת בראיית דם משעה שיצא לבית החיצון של הרחם, שנאמר (ויקרא טו, יט) 'ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בברשה', ודרשו חכמים (משנה נדה מ, א) שאף שהדם עדיין 'בברשה' דהיינו בתוך ברשה ולא יצא חוץ לגופה, הרי היא טמאה ודינה כאב הטומאה, ומטמאת אדם וכלים אוכלין ומשקין (רמב"ם משכב ומושב א, א; ז, ה).

שְׂמַאי אֹמֵר כָּל הַנְּשִׂים דִּינָן שְׁעָתָן, כלומר, שטמאות למפרע בכל השעה שקדמה לראיה (רמב"ם א), ויש שכתבו, שלשמואי אין טמאות אלא מיד בסמוך לשעת הראיה (תוס' הרא"ש שם ב, א).

וְהִלֵּל אֹמֵר מִפְּקִידָה לְפִקִּידָה, כלומר מעת הבדיקה האחרונה. אך גם לדעת הלל, הטומאה למפרע היא רק לענין טהרות, דהיינו לתרומה ולקדשים, ולא לחולין או לבעלה (שם ג, א, ב, ג). וטומאה זו אינה אלא מספק, ולכך אם נגע בתרומה או בקדשים הדין שלא אוכלים ולא שורפים (שם ב, ב). ומדאורייתא היא טהורה גם לטהרות, משום שיש לה חזקת טהרה, אלא שלענין טהרות עשו חכמים מעלה והחמירו לחשוש לטומאה למפרע, מהטעמים שיתבארו להלן (רמב"ן שם ב, א).

ובביאור מחלוקתם נאמרו בגמ' (שם ב, א - ג, ב ורש"י שם) ארבעה פירושים: א. לשמואי אין חוששים לראיה למפרע כיון שמטעמים אותה בחזקת טהורה, ולהלל יש לה ריעותא בכך שמטעבה עומדת היא לראות מגופה. ב. לשמואי אין חוששים לראיה למפרע כיון שלא הרגישה, ולהלל חוששים שמא הרגישה והיתה סבורה שהרגשת מי רגלים היא. ג. לשמואי אין חוששים לראיה למפרע כיון שאם היתה רואה היה הדם יוצא מגופה, ולהלל חוששים שכותלי בית הרחם העמידו את הדם. ד. לשמואי אין חוששים לראיה למפרע משום ביטול פריה ורביה, שיהא לב הבעל נוקפו שמא היא טמאה אף שאינה רואה דם, שכותלי בית הרחם העמידוהו, ולהלל אין חוששים לכך, כיון שטומאתה היא רק לטהרות.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים לֹא כְדָבְרִי זֶה - הלל, שהחמיר יותר מדי לטמא למפרע אפילו לימים הרבה, כי ודאי כותלי בית הרחם לא היו מעמידים את הדם זמן ארוך כל כך. **וְלֹא כְדָבְרִי זֶה** - שמואי, שהיקל יותר מדי שלא לטמא אותה למפרע כלל ולא גזר לעשות סייג לתורה (ברייתא שם ד, ב ורש"י שם ב, א).

שְׁלֹמֶה גִּזְרֵי לְקַדְשִׁים - ליטול ידים לקדשים, ואחר כך הוסיפו חכמים וגזרו שאין די בנטילה, אלא יש להטבילין במקוה (פני יהושע, ע"פ משנה חגיגה יח, ב). ויש שכתב, שגם גזירת שלמה היתה להטביל את הידים, ויש לגרוס בגמ' לעיל שתנין שלמה 'ידים' [דהיינו טומאה על הידים], ולא 'נטילת ידים' (מהרש"א לעיל יד, ב). ויש שכתב, ששלמה תיקן שלסתם ידים די בנטילה אף לקדשים, ורק בידי שנטמאו הצריכו טבילה לקדשים (מצפה איתן, ע"פ הירושלמי חגיגה שם).

חֻמְשַׁת רְעָעִים קָמַח חֵיבִין בְּחֵלָה ■ וכך נפסק להלכה כחכמים (שו"ע י"ד שכד, א ואו"ח תנו, א). ושיעורו הוא ארבעים ושלש ביצים וחומש ביצה (שם). ושיעורו במשקל לפי מידות זמננו, לשיטת החזו"א הוא 2.250 ק"ג קמח (שיעורין של תורה שיעורי המצוות ט), ולדעת הגר"ח נאה הוא 1.666.6 ק"ג קמח (שיעורי תורה ג אות ג-ד), וראה הרחבת הדברים במהדורת דרשו שם.

מְלֵא הֵינן מִים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ. הקדמה: א. מקוה בקרקע שכולו מים שאובים, יש אומרים שפסול מהתורה, שנאמר (ויקרא יא, לו) 'אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור', ודרשו חכמים (בתורת כהנים שם) 'מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים' (רשב"ם ור"ת בתוס' ב"ב סו, א-ב ד"ה מכלל). ויש אומרים, שפסול מדרבנן, שחששו שיבואו לטבול בהם אף בעודם בכלי, שבזה פסול מהתורה משום שאינו כמעין שהוא בקרקע, וההיקש שלמדו ממעין למקוה לפסול באובין הוא אסמכתא בעלמא (רי" שם, ורמב"ם מקואות ד, א-ב).

ב. מקוה שאין בו עדיין ארבעים סאה (רש"י), ונפלו לתוכו מים שאובים בשיעור שלשה לוגין [ראה בגמ' להלן שכך נפסק להלכה], פסול חכמים את המקוה, ואף אם נוספו לו לאחר מכן מים כשרים והשלימו לארבעים סאה מים כשרים, הרי הוא בפסולו (משנה מקואות ג, א ורמב"ם שם ה, ו). וטעם הפסול, לדעת הסוברים שבכולו שאובים פסול מהתורה, גזרו על שלשה לוגין שאובים שמא יטבול בכולו שאובים, ולדעת הסוברים שבכולו שאובים פסול מדרבנן שמא יטבול בעודם בכלי, גזרו כן גם בשלשה לוגין שאובים (תוס' שם ורא"ש שם). והטעם שפסול דוקא בשלשה לוגין, יתבאר להלן.

מְלֵא הֵינן מִים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְקוּהָ, שזהו השיעור הגדול ביותר במידות הלח בתורה, והטעם שהצריכו שיעור גדול לפסול את המקוה, שכיון שהפסול הוא מדרבנן, לא רצו לפסולו במידת לח קטנה יותר (ראב"ד עדויות א, ג).

שְׁחִיבֵי אֲדָם לֹמֵר בְּלִשׁוֹן רְבוּ, משום ששינוי הלשון עלול לשנות את פירוש הדברים (רבינו בחיי ויקרא א, ז), ולפיכך נקט הלל לשון 'הין' אף שאינו לשון משנה אלא לשון תורה, משום שכך שמעה מפי שמעיה ואבטליון (רש"י). ושמעיה ואבטליון נקטו לשון 'הין' כדי להשמיע שזהו הטעם לשיעור זה, שהיא המידה הגדולה במידות הלח בתורה ונזכרת בתורה בשם 'הין' וכמבואר לעיל (ראב"ד שם). ויש שביאר, ששמעיה ואבטליון היו גרים, והיו אומרים 'אין' במקום 'הין' כמבטא הנכרים שאינם יכולים לבטא כראוי את האות אל"ף, והלל גם כן היה אומר 'אין' כמו ששמע מהם (פיה"מ לרמב"ם ורע"ב שם). ויש שביאר, שכיון ששמעיה ואבטליון היו מבטאים 'הין' כמו 'אין', חששו שמא ישמעו כאומרים 'אין' מים שאובים פוסלים', ולכן אמרו 'מלא הין', והלל אף שידע לומר 'הין' בה"א, אמר גם כן 'מלא הין' כלשון רבותיו (הגר"א שם).

שְׂמַאי אֹמֵר תְּשַׁעָה קָבִין, שזהו שיעור חשוב משום שראוי לטבילת בעל קרי, ויש בו כדי שטיפת כל גופו (ראב"ד שם).